

**Kidutuksen ja muun julman,
epäinhimillisen tai halventavan kohtelun
tai rangaistuksen vastainen yleissopimus**

Kidutuksen vastainen komitea

Loppupäätelmät Suomen kahdeksannesta määräaikaisraportista**

1. Komitea käsitteli Suomen¹ kahdeksannen määräaikaisraportin 2097. ja 2100. kokouksessaan² 2. ja 3. toukokuuta 2024 ja hyväksyi nämä loppupäätelmät 2105. kokouksessaan 8. toukokuuta 2024.

A. Johdanto

2. Komitea ilmaisee sopimusvaltiolle arvostuksensa siitä, että sopimusvaltio on hyväksynyt yksinkertaistetun raportointimenettelyn ja antanut määräaikaisraporttinsa tätä menettelyä noudattaen, koska tämä tehostaa sopimusvaltion ja komitean välistä yhteistyötä ja kohdentaa raportin käsittelyä ja vuoropuhelua valtuuskunnan kanssa.

3. Komitea arvostaa saamaansa mahdollisuutta rakentavaan vuoropuheluun sopimusvaltion valtuuskunnan kanssa sekä niitä vastauksia, jotka sopimusvaltio on antanut määräaikaisraportin käsittelyn aikana nousseisiin kysymyksiin ja huolenaiheisiin.

B. Myönteiset näkökohdat

4. Komitea pitää myönteisenä, että sopimusvaltio on ratifioinut seuraavat kansainväliset instrumentit tai liittynyt niihin:

a) terrorismin ennaltaehkäisyä koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen lisäpöytäkirja, 21. huhtikuuta 2023;

b) kansainvälinen yleissopimus kaikkien ihmisten suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta, 24. maaliskuuta 2023;

c) Kansainvälisen työjärjestön (ILO) pakollista työtä koskevaan vuoden 1930 sopimukseen (nro 29) vuonna 2014 tehdyn pöytäkirjan, 27. tammikuuta 2017.

5. Komitea pitää myönteisinä myös niitä sopimusvaltion hankkeita, joissa se on tarkistanut ja säätänyt lainsäädäntöä yleissopimuksen kannalta merkittävillä aloilla, muun muassa säätämällä seuraavat:

¹ [CAT/C/FIN/8](#).

² Katso [CAT/C/SR.2097](#) ja [CAT/C/SR.2100](#).

* Toinen teknisistä syistä tehty uusintajulkaisu (6. kesäkuuta 2024).

** Komitea hyväksyi päätelmät 79. istunnossaan (15. huhtikuuta – 10. toukokuuta 2024).

a) vuoden 2023 laki sukupuolen vahvistamisesta, joka vahvistaa transsukupuolisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta, henkilökohtaista koskemattomuutta ja oikeutta yksityiselämään kumoamalla vaatimukset lääketieteellisistä tutkimuksista ja steriloinnista;

b) vuonna 2023 voimaan tullut rikoslain 20 luvun muutos, jonka johdosta raiskauksen määritelmä perustuu suostumuksen puuttumiseen;

c) vuonna 2023 voimaan tullut kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) muutos, jolla taataan, ettei ihmiskaupan uhrien mahdollisuus saada palveluja edellytä rikosoikeudenkäyntiä;

d) vuonna 2019 voimaan tullut laki syyttäjälaitoksesta (32/2019), jolla varmistetaan syyttäjien täysimääräinen riippumattomuus ja itsenäisyys.

6. Lisäksi komitea pitää myönteisenä sopimusvaltion hankkeita, joissa se on pyrkinyt muuttamaan toimintaperiaatteitaan ja menettelyjään yleissopimuksen kannalta merkittäville aloilla ja varmistamaan ihmisoikeuksien suojelun tehostamisen, mukaan lukien:

a) vuonna 2024 käyttöön otettu tietopankki, jossa kootaan yhteen Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimusten valvontaelinten suositukset sekä näiden suositusten täytäntöönpanon vuosittaiset tarkastelut;

b) vuonna 2023 hyväksytty Suomen Romanipoliittinen ohjelma (2023–2030);

c) vuonna 2022 hyväksytty naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen toimeenpanosuunnitelma (2022–2025);

d) vuonna 2022 hyväksytty lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen kansallinen toimeenpanosuunnitelma (2022–2025);

e) vuonna 2021 hyväksytty Kansallinen lapsistrategia;

f) vuonna 2021 hyväksytty Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma (2021–2023);

g) vuonna 2020 hyväksytty kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma (2020–2023);

h) Tuomioistuinviraston perustaminen vuonna 2020 oikeusministeriöstä erilliseksi virastoksi;

i) vuonna 2020 hyväksytty YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma (2020–2023);

j) vuonna 2020 hyväksytty Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä (2020–2025);

k) vuonna 2020 hyväksytty Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (2020–2023).

C. Pääasialliset huolenaiheet ja suositukset

Edelliseltä raportointikierrokselta siirtyneet seuranta-asiat

7. Edellisissä loppupäätelmissään komitea pyysi sopimusvaltiota antamaan tietoja siitä, miten se on pannut täytäntöön komitean suositukset kansallisesta valvontaelimestä, poliisin tiloissa pidettäviä tutkintavankeja koskevan vastuun siirtämisestä oikeusministeriön hallinnonalalle sekä nuorten pitämisestä erillään aikuisista kaikissa paikoissa, joissa näitä ryhmiä pidetään vapautensa menettäneinä³. Sopimusvaltio on vastannut tietopyyntöön 7. joulukuuta 2017⁴ ja antanut tietoja kahdeksannessa määräaikaisraportissaan, ja sen valtuuskunta on antanut lisätietoja käydyin vuoropuhelun aikana. Loppupäätelmien seurannasta vastaava raportoiija on lähettänyt asiasta 20. elokuuta 2018 päivätyn kirjeen Suomen pysyville edustajalle Yhdistyneiden kansakuntien toimistossa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä Genevessä⁵. Saamiensa tietojen perusteella ja mainittuun kirjeeseen viitaten komitea katsoo, että edellisten loppupäätelmien 15. kohdassa annettu suositus on pantu täytäntöön ja että loppupäätelmien 17. kohdan d alakohdassa ja 19. kohdassa annetut suositukset on pantu täytäntöön osittain. Kyseisiä asioita käsitellään näiden loppupäätelmien 17. kohdassa, 23. kohdan e alakohdassa ja 27. kohdassa.

Yleissopimuksen oikeudellinen asema

8. Komitea panee merkille, että kansainväliset ihmisoikeussopimukset, kuten kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus, katsotaan sopimusvaltion oikeusjärjestyksessä sitoviksi ja että valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan perustuslakivaliokunta valvovat lainsäädännön perustuslainmukaisuutta ja ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamista. Komitea pitää kuitenkin valitettavana, ettei sopimusvaltio ole ilmoittanut selvästi, miten mahdolliset ristiriidat kansallisen lainsäädännön ja yleissopimuksen välillä ratkaistaan. Komitea pitää valitettavana myös sitä, että tuomioistuinten ratkaisuissa vain harvoin viitataan yleissopimukseen kansallisen lainsäädännön soveltamisen tai tulkitsemisen yhteydessä (2 artikla).

9. Sopimusvaltion tulisi vahvistaa olemassa olevia mekanismejaan, joiden avulla arvioidaan säädösehdotusten ihmisoikeusvaikutuksia, varmistaakseen, että kansallinen lainsäädäntö on sopuinnassa yleissopimuksen kanssa. Sen tulisi myös lisätä valmiuksien kehittämiseen ja tietoisuuden lisäämiseen tähtääviä toimiaan tuomareille, syyttäjille ja juristeille yleissopimuksen määräyksistä ja niihin liittyvistä komitean käytännöistä.

---

³ CAT/C/FIN/CO/7 ja CAT/C/FIN/CO/7/Corr.1, kohdat 15, 17 (d) ja 19.

⁴ CAT/C/FIN/CO/7/Add.1

⁵ Katso

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2FCAT%2FFUL%2FFIN%2F32210&Lang=en

Kidutuksen määritelmä ja rangaistavuus

10. Komitea panee merkille perustuslain 2 luvun 7 §:n määräykset, joilla kielletään kidutus, sekä kidutuksen tunnustamisen kansainväliseksi rikokseksi. Komitea katsoo, että rikoslain 11 luvun 9 a §:ssä oleva kidutuksen määritelmä vastaa pääpiirteittäin yleissopimuksen 1 artiklan määräyksiä. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, ettei sopimusvaltion lainsäädännössä ole säännöstä, jolla yksiselitteisesti varmistettaisiin, että kidutuksen kieltäminen on ehdoton eikä siitä voi poiketa ja ettei kidutuksen oikeuttamiseksi saa missään olosuhteissa vedota esihenkilön tai viranomaisen käskyyn. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, että rikoslailla säädetään rangaistukseksi kidutuksesta 2–12 vuotta vankeutta, ja katsoo, ettei 2 vuoden vankeus vähimmäisrangaistuksena välttämättä ole asianmukainen seuraamus, joka heijastaa rikoksen vakavaa luonnetta (1, 2 ja 4 artikla).

11. Komitea kehottaa sopimusvaltiota harkitsemaan rikoslain 11 luvun 9 a §:n muuttamista varmistaakseen, että

a) kidutuksen ehdottoman kiellon periaate sisällytetään sopimusvaltion lainsäädäntöön yleissopimuksen 2 artiklan 2 kappaleen mukaisesti ja että yleissopimuksen 2 artiklan 3 kappaleen mukaisesti esihenkilön tai viranomaisen käskyyn ei saa missään olosuhteissa vedota oikeutuksena kidutukselle;

b) siten kuin yleissopimuksen 4 artiklan 2 kappaleessa määrätään, kaikenlaisesta kidutuksesta voidaan rangaista asianmukaisilla rangaistuksilla, jotka heijastavat tekojen vakaavaa luonnetta.

Vanhentuminen

12. Komitea on huolestunut siitä, että kidutus rikoksena vanhenee 20 vuodessa tapauksissa, joissa sitä ei katsota rikokseksi ihmisyyttä vastaan tai sotarikokseksi tai joissa enimmäisrangaistus ei ole elinkautinen vankeus.

13. Komitea kehottaa sopimusvaltiota harkitsemaan rikoslain muuttamista varmistaakseen, ettei kidutus rikoksena vanhene lainkaan niissäkään tapauksissa, joissa sitä ei katsota rikokseksi ihmisyyttä vastaan tai sotarikokseksi, ja estääkseen siten rankaisemattomuuden riskin tutkittaessa kidutustekoja sekä syytettäessä ja rankaistaessa niiden tekijöitä.

Oikeusturvan perustakeet

14. Komitea ottaa huomioon ne menettelylliset takeet, joilla sopimusvaltion lainsäädännössä estetään kidutusta ja huonoa kohtelua. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut tiedoista, joiden mukaan viranomaiset jättävät joskus ilmoittamatta pidätetyn henkilön omaisille hänen vapaudenmenetyksestään 48 tunnin määräajassa,⁶ etenkin silloin, kun pidätetty on ulkomaalainen, joka ei asu sopimusvaltiossa eikä osaa suomen kieltä. Komitea on edelleen huolestunut myös tiedoista, joiden mukaan poliisin säilytystiloihin otetuille henkilöille annettu terveydenhuolto

⁶ CCPR/C/FIN/CO/7, kohdat 24 ja 25.

on ollut puutteellista muun muassa siten, että heille ei ole järjestelmällisesti tehty terveystarkastusta heidän saavuttuaan poliisin tiloihin (2, 11 ja 16 artikla).

15. Sopimusvaltion tulisi varmistaa, että se takaa sekä lainsäädännössä että käytännössä kaikki oikeusturvan perustakeet kaikille vapautensa menettäneille vapaudenmenetyksen alusta alkaen. Tämä koskee etenkin ulkomaalaisia, jotka eivät asu sopimusvaltiossa eivätkä osaa suomen kieltä. Näitä takeita ovat erityisesti vapautensa menettäneen oikeus ilmoittaa vapaudenmenetyksestä omaiselleen tai muulle valitsemalleen henkilölle 48 tunnin kuluessa, oikeus pyytää ja saada asianmukaista terveydenhuoltoa, mukaan lukien terveystarkastus, jonka tekee riippumaton lääkäri maksutta tai vapautensa menettäneen pyynnöstä hänen valitsemansa lääkäri, sekä oikeus siihen, että terveystarkastusten salassapitoa kunnioitetaan. Sopimusvaltion tulisi myös edelleen antaa asianmukaista ja säännöllistä koulutusta oikeusturvan takeista vapautensa menettäneiden parissa työskenteleville sekä valvoa, noudattavatko viranhaltijat näitä takeita, ja määrätä asianmukaiset seuraamukset, jos niitä ei noudateta.

Tutkintavankien pitäminen poliisin säilytystiloissa

16. Komitea panee merkille, että tutkintavankeuslakiin on tehty muutoksia, joilla lyhennetään merkittävästi tutkintavankien poliisin säilytystiloissa viettämää aikaa, että tutkintavankeudelle on otettu käyttöön uusia vaihtoehtoja ja että sen jälkeen poliisin säilytystiloissa olevien tutkintavankien määrä on vähentynyt. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut siitä, että tutkintavankeja yhä toisinaan sijoitetaan pitkiksikin ajoiksi poliisin säilytystiloihin, jotka eivät vastaa tutkintavankien tiloilta vaadittavia edellytyksiä varsinkaan siksi, että niistä puuttuu mahdollisuus riittävään virkistäytymiseen ja ulkoiluun, jolloin olosuhteet ovat verrattavissa yksinäisyysrangaistuksen olosuhteisiin (2, 11 ja 16 artikla).⁷

17. Sopimusvaltion tulisi tehostaa pyrkimyksiään lopettaa käytäntö, jossa tutkintavankeja sijoitetaan poliisin säilytystiloihin, poikkeukselliset sijoittamisperusteet mukaan lukien, ja pitää heitä tutkintavankeudessa asianmukaisissa paikoissa. Lisäksi sopimusvaltion tulisi nopeuttaa oikeudenkäyntejä ja mahdollisuuksien mukaan käyttää tutkintavankeuden vaihtoehtoja, kuten teknistä valvontaa, matkustuskieltoa, tutkinta-arestia ja vakuusjärjestelyä. Samalla sopimusvaltion olisi ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin parantaakseen niitä olosuhteita, joissa tutkintavankeja pidetään poliisin säilytystiloissa, muun muassa varmistamalla riittävä päivittäinen ulkoilu ja riittävä pääsy virkistystoimintaan.

Turvapaikka ja palautuskielto

18. Komitea panee merkille sopimusvaltion antamat tiedot sovellettavista vaatimuksista ja olemassa olevista takeista. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että viimeaikaiset lainsäädännön muutokset, etenkin

⁷ Ibid., kohdat 26 ja 27.

ulkomaalaislain (301/2004) ja rajavartiolaiton (578/2005) muutokset, ovat saattaneet heikentää turvapaikanhakijoiden oikeusturvan takeita ja lisätä heidän palauttamisensa riskiä. Komitea on huolestunut erityisesti siitä, että

a) sopimusvaltion itäinen maaraja on ollut kokonaan suljettuna 30. marraskuuta 2023 lukien, koska kolmas valtio on väitetyesti välineellistänyt turvapaikanhakijoiden ja muiden maahantulijoiden liikkumista; tämä tilanne herättää huolta siitä, voiko sopimusvaltioon tosiasiallisesti tulla laillisin keinoin hakemaan turvapaikkaa, ja tilanne voi johtaa palautuskiellon periaatteen ja joukkokarkottamisen kiellon rikkomiseen;

b) kidutusta kokeneita turvapaikanhakijoita ei välttämättä tunnisteta tehokkaasti heidän saapuessaan vastaanottokeskuksiin, eivätkä he välttämättä saa asianmukaisia tukipalveluja;

c) valitus, joka koskee päätöstä maasta karkottamisesta, käännyttämisestä tai luovuttamisesta rikoksen johdosta tai muuta luovuttamista, ei aina automaattisesti keskeytä päätöksen täytäntöönpanoa;

d) nopeutetun turvapaikkamenettelyn käyttöönotto rajoilla, jota sovellettaisiin turvallisiksi katsottavista maista tulleisiin tai ilmeisen perusteettoman hakemuksen tehneisiin hakijoihin laajamittaisen maahantulon tai ulkomaisen toimijan väitetyesti ohjaileman maahantulon yhteydessä; tämä voi estää kansainvälisen suojelun hakijoilta mahdollisuuden päästä oikeudenmukaiseen ja tehokkaaseen turvapaikkamenettelyyn;

e) oikeutta uusien tietojen esittämiseen turvapaikkaa koskevassa uusintahakemuksessa on rajoitettu (3 artikla).⁸

19. Sopimusvaltion tulisi

a) ottaa käyttöön asianmukaiset oikeudelliset ja menettelylliset takeet varmistukseksi, että kaikilla kansainvälistä suojelua tarvitsevilla turvapaikanhakijoilla ja muilla henkilöillä, jotka saapuvat sopimusvaltion itäiselle maarajalle, on heidän oikeudellisesta asemastaan ja saapumistavastaan riippumatta mahdollisuus päästä oikeudenmukaisiin ja tehokkaisiin menettelyihin, joissa ratkaistaan heidän pakolaisasemansa ja kuulumisensa palautuskiellon piiriin;

b) varmistaa, ettei ketään voida karkottaa, käännyttää eikä luovuttaa rikoksen johdosta toiseen valtioon, jos on perusteltua syytä epäillä, että kyseinen henkilö olisi siellä vaarassa joutua kidutetuksi;

c) vahvistaa mekanismejaan ja menettelyjään, jotta kaikki kidutuksen, ihmiskaupan ja sukupuolittuneen väkivallan uhrin tunnistettaisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa turvapaikanhakijoiden ja muiden kansainvälistä suojelua tarvitsevien joukosta ja jotta heillä olisi mahdollisuus päästä nopeasti menettelyihin, joissa ratkaistaan heidän pakolaisasemansa, sekä kiireelliseen lääkkinnälliseen hoitoon;

⁸ Ibid., kohdat 32 ja 33.

d) varmistaa turvapaikanhakijoille mahdollisuus saada pätevää ja riippumatonta oikeusapua ja edustusta koko turvapaikkamenettelyn ajan;

e) harkita niiden ulkomaalaislain säännösten kumoamista, jotka mahdollistavat nopeutetun turvapaikkamenettelyn sopimusvaltion rajoilla ja voivat rajoittaa mahdollisuutta päästä oikeudenmukaiseen ja tehokkaaseen turvapaikkamenettelyyn;

f) varmistaa, että valitukset päätöksistä, jotka koskevat maasta karkottamista, käännyttämistä tai luovuttamista rikoksen johdosta tai muuta luovuttamista, keskeyttävät päätösten täytäntöönpanon;

g) varmistaa, että kun oikeutta uusien tietojen esittämiseen turvapaikkaa koskevassa uusintahakemuksessa on rajoitettu, rajoitus ei johda palautuskiellon periaatteen loukkaukseen.

Diplomaattiset takeet

20. Komitea pitää valitettavana, ettei sopimusvaltio ole antanut tietoja siitä, luottaako se diplomaattisiin takeisiin perusteina turvapaikanhakijoiden käännyttämiselle tai luovuttamiselle rikoksen johdosta sellaisiin valtioihin, joihin palattuaan heidän voidaan perustellusti epäillä olevan vaarassa joutua kidutuksen tai muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen kohteeksi. Komitea muistuttaa, että kuten yleissopimuksen 3 artiklan täytäntöönpanosta 22 artiklan yhteydessä annetun komitean yleiskommentin nro 4 (2017) 20. kohdassa todetaan, diplomaattisia takeita ei saisi käyttää takaporttina, jonka kautta heikennetään yleissopimuksen 3 artiklassa määrättyä palautuskiellon periaatetta. Komitea on huolestunut siitä sopimusvaltion valtuuskunnan antamasta tiedosta, jonka mukaan sopimusvaltio ei suoraan seuraa turvapaikanhakijan tilannetta vastaanottajamaassa, vaan tästä seurannasta vastaavat Euroopan raja- ja merivartiovirasto (FRONTEX) ja Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (3 artikla).

21. Sopimusvaltion tulisi antaa tietoja toteuttamistaan toimenpiteistä, joilla varmistetaan, ettei se pyydä ja hyväksy rikoksen johdosta luovuttamiseen ja maasta karkottamiseen liittyviä diplomaattisia takeita sellaisilta valtioilta, joihin palattuaan kyseisen henkilön voidaan perustellusti epäillä olevan vaarassa joutua kidutuksen tai huonon kohtelun kohteeksi, ja että sopimusvaltio arvioi perusteellisesti kunkin yksittäistapauksen tilanteen, mukaan lukien paluu- tai luovutusvaltion yleinen tilanne kidutuksen suhteen. Sopimusvaltion tulisi myös varmistaa, että jos henkilö luovutetaan rikoksen johdosta tai karkotetaan maasta luottaen diplomaattisiin takeisiin, hänen tilannettaan vastaanottajamaassa seurataan tämän jälkeen.

Olosuhteet vapaudenmenetyksen aikana

22. Komitea arvostaa niitä toimenpiteitä, jotka sopimusvaltio on toteuttanut parantaakseen vapaudenmenetyksen olosuhteita yleisesti, kuten toimia, joilla on edelleen vähennetty vankien määrää vankiloissa, ja lainsäädännön muutoksia, joilla kurinpitorangaistuksena määrätyn yksinäisyysrangaistuksen enimmäiskesto on lyhennetty 14 päivästä 10

päivään ja mahdollisuus määrätä tämä rangaistus nuorille rikoksentekeijöille on kokonaan poistettu. Komitea on kuitenkin huolestunut tiedoista, joiden mukaan suuri vankimäärä, pula henkilöstöstä, etenkin terveydenhuoltohenkilöstöstä, ja vankien välinen väkivalta ovat edelleen ongelmina useissa vankiloissa. Komitea on huolestunut myös tiedoista, joiden mukaan useissa paikoissa, joissa vapautensa menettäneitä pidetään, ei ole saatavilla riittäviä terveydenhuoltopalveluja, etenkin mielenterveyspalveluja, ja että vapautensa menettäneiden kuntouttamiseen tarkoitettua virkistys- ja koulutustoimintaa on vain niukasti tarjolla varsinkin tutkintavangeille ja suojelua tarvitseville vangeille (ns. pelkääjävangeille), joihin saatujen tietojen mukaan sovelletaan hyvin rajoittavia, yksinäisyysrangaistukseen verrattavia menettelyjä. Komitea panee merkille, että sopimusvaltiossa on vain vähän alle 18-vuotiaita vankeja ja että heille on useissa vankiloissa varattu erilliset osastot. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut siitä, ettei alle 18-vuotiaita vankeja vielä pidetä erillään aikuisista vangeista kaikissa laitoksissa, ja että he siksi altistuvat väkivallalle ja seksuaaliselle hyväksikäytölle (2, 11 ja 16 artikla).⁹

23. Sopimusvaltion tulisi

a) edelleen pyrkiä parantamaan olosuhteita kaikissa paikoissa, joissa vapautensa menettäneitä pidetään, sekä vähentämään tällaisten paikkojen, kuten rangaistuslaitosten, ruuhkautumista muun muassa soveltamalla muita kuin vapaudenmenetykseen perustuvia toimenpiteitä. Tältä osin komitea kiinnittää sopimusvaltion huomiota Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöihin (Nelson Mandelan säännöt), Yhdistyneiden kansakuntien vähimmäissääntöihin muista kuin vapaudenmenetykseen perustuvista toimenpiteistä (Tokion säännöt) sekä Yhdistyneiden kansakuntien sääntöihin naisvankien kohtelusta ja naispuolisiin rikoksentekeijöihin sovellettavista muista kuin vapaudenmenetykseen perustuvista toimenpiteistä (Bangkokin säännöt);

b) toteuttaa käytännön toimenpiteitä korjatakseen mielekkään virkistys- ja koulutustoiminnan puutteen ja edistääkseen siten vapautensa menettäneiden, etenkin tutkintavankien ja pelkääjävankien, kuntoutumista;

c) tehostaa terveydenhuoltopalvelujen tarjoamista kaikille vapautensa menettäneille, erityisesti kehitysvammaisille henkilöille ja psykososiaalisesti vammaisille henkilöille, näiden sukupuolen, iän ja kulttuurin mukaisesti;

d) lisätä koulutetun ja pätevän vankilahenkilöstön, myös terveydenhuoltohenkilöstön, määrää ja tehostaa vankien välisen väkivallan seuranta ja hallintaa;

e) varmistaa, että alle 18-vuotiaat vapautensa menettäneet pidetään erillään aikuisista kaikissa paikoissa, joissa näitä ryhmiä pidetään vapautensa menettäneinä, pitäen mielessä heidän etunsa ja noudattaen Yhdistyneiden kansakuntien vähimmäissääntöjä nuoriso-oikeudesta

⁹ Ibid., kohdat 28 ja 29.

(Pekingin säännöt) ja Yhdistyneiden kansakuntien sääntöjä vapautensa menettäneiden nuorten suojelusta.

Vapaudenmenetyksen aikaiset kuolemat

24. Komitea panee merkille sopimusvaltion valtuuskunnan antamat tiedot jo toteutetuista tai suunnitelluista toimenpiteistä vapaudenmenetyksen aikaisten kuolemien estämiseksi. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, ettei poliisin säilytystiloissa työskentelevälle vapautensa menettäneistä vastaavalle henkilöstölle järjestetä erityistä koulutusta vaarassa olevien, etenkin päihtyneiden, henkilöiden varhaisesta tunnistamisesta ja asianmukaisesta hoitamisesta. Komitea pitää valitettavana myös sitä, ettei vapaudenmenetyksen aikaisten kuolemien kokonaismäärästä tarkastelukaudella ole annettu kattavasti tilastotietoja ja muita tietoja eriteltynä menehtyneen kuolinpaikkana olleen laitoksen, sukupuolen, iän ja etnisen tai kansallisen alkuperän tai kansalaisuuden ja kuolinsyyn mukaan ja että näiden tapausten tutkinnasta annetut tiedot ovat puutteellisia (2, 11 ja 16 artikla).

25. Sopimusvaltion tulisi

a) **varmistaa, että riippumaton yksikkö tutkii viipymättä, tehokkaasti ja puolueettomasti kaikki vapaudenmenetyksen aikaiset kuolemat muun muassa riippumattomien oikeuslääketieteellisten tutkimusten avulla, mahdollisen laittoman kuoleman tutkinnasta tehdyn Minnesotan pöytäkirjan mukaisesti; tarvittaessa tulisi määrätä vastaavat seuraamukset ja myöntää omaisille oikeudenmukainen ja riittävä korvaus;**

b) **toteuttaa kaikki tarvittavat toimet antaakseen poliisin säilytystiloissa työskentelevälle vapautensa menettäneistä vastaavalle henkilöstölle erityiskoulutusta, joka mahdollistaa vaarassa olevien, etenkin päihtyneiden, henkilöiden varhaisen tunnistamisen ja asianmukaisen hoitamisen;**

c) **koota yksityiskohtaiset tiedot kuolemantapauksista kaikissa paikoissa, joissa vapautensa menettäneitä pidetään, sekä näiden kuolemien syistä ja niiden tutkinnan tuloksista.**

Eduskunnan oikeusasiamies kansallisena valvontaelimenä

26. Komitea arvostaa saamiaan tietoja toimista, joihin sopimusvaltio on ryhtynyt pannakseen täytäntöön useita eduskunnan oikeusasiamiehen kansallisena valvontaelimenä antamia suosituksia. Oikeusasiamies on antanut nämä suositukset tehtyään valvontakäyntejä paikkoihin, joissa vapautensa menettäneitä pidetään. Komitea odottaa saavansa lisää tietoja kaikkien oikeusasiamiehen suositusten täytäntöönpanosta. Eduskunnan oikeusasiamiehen ennalta ehkäisevän valvontatehtävän lisäksi komitea panee merkille oikeusasiamiehen toimivallan ottaa vastaan ja käsitellä yksilökanteluja. Komitea pitää kuitenkin valitettavana, ettei kantelujen käsittelystä ja niiden tuloksista ole annettu enempää tietoja. Lisäksi komitea panee merkille sopimusvaltion asiasta antaman selityksen, mutta pitää valitettavana sitä, ettei sopimusvaltio perustanut kansallista valvontaelintä

erilliseksi eduskunnan oikeusasiamiehen alaiseksi yksiköksi, jolla olisi ollut itsenäinen budjetti ja henkilöstö (2, 11 ja 16 artikla).

27. Sopimusvaltion tulisi jatkossakin varmistaa, että eduskunnan oikeusasiamiehen suositukset, jotka perustuvat oikeusasiamiehen kansallisena valvontaelimenä tekemiin valvontakäynteihin, otetaan huomioon kaikilta osin. Sopimusvaltion tulisi myös varmistaa, että eduskunnan oikeusasiamiehelle tehdyt ja kansallisille viranomaisille lausuttavaksi annetut yksilökantelut käsitellään asianmukaisesti, että oikeudenloukkauksia kärsineet saavat hyvityksen ja korvauksen, mukaan lukien lääkinnällinen ja psykososiaalinen kuntoutus, ja että kaikista saaduista ja käsitellyistä kanteluista ja niiden tuloksista pidetään rekisteriä. Komitea toistaa lisäksi suosituksensa, jossa se kehottaa sopimusvaltiota harkitsemaan mahdollisuutta perustaa kansallinen valvontaelin erilliseksi eduskunnan oikeusasiamiehen alaiseksi yksiköksi, jolla on itsenäinen budjetti ja henkilöstö.¹⁰

Ulkomaalaisten säilöönotto, lapset mukaan lukien

28. Komitea panee merkille, että sopimusvaltio on ottanut käyttöön ulkomaalaisten säilöönoton vaihtoehtoja, kuten asumisvelvollisuuden. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut tiedoista, joiden mukaan sopimusvaltion alueelle saapuvat paperittomat ulkomaalaiset otetaan käytännössä edelleen säilöön. Komitea panee merkille, että alle 15-vuotiaiden ilman huoltajaa olevien turvapaikanhakijalasten säilöönotto on lailla kielletty, ettei 15–17-vuotiaita saa ottaa säilöön turvapaikkamenettelyn aikana ja että käytännössä heitä otetaan harvoin säilöön. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että lapsen saa edelleen ottaa säilöön, jos hän on jo saanut täytäntöönpanokelpoisen kielteisen päätöksen eivätkä muut, vähemmän rajoittavat turvaamistoimet ole riittäviä. Komitea on huolestunut myös koulutus-, sosiaali- ja terveystalvönelujen, etenkin mielenterveyspalvelujen, saannin rajoituksista (2, 11 ja 16 artikla).

29. Sopimusvaltion tulisi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet

a) varmistaakseen, että ulkomaalaisten säilöönottoa käytetään vasta viimesijaisena toimenpiteenä ja mahdollisimman vähän aikaa silloin, kun sen katsotaan olevan ehdottoman välttämätöntä ja oikeasuhteista henkilön yksilöllisten olosuhteiden perusteella; sopimusvaltion tulisi myös ryhtyä toimenpiteisiin lisätäkseen tehostetusti vapaudenmenetykseen perustumattomien toimenpiteiden käyttöä;

b) varmistaakseen, ettei lapsia ja lapsiperheitä oteta säilöön pelkästään heidän ulkomaalaisuutensa perusteella;

c) taatakseen mahdollisuuden saada asianmukaisia sosiaali- ja koulutuspalveluja sekä mielenterveyden ja fyysisen terveyden palveluja laitoksissa, joissa ulkomaalaisia pidetään.

¹⁰ CAT/C/FIN/CO/7 ja CAT/C/FIN/CO/7/Corr.1, kohta 15.

Psykiatriset laitokset

30. Komitea panee merkille toimenpiteet, jotka sopimusvaltio on toteuttanut parantaakseen psykiatrisissa laitoksissa olevien vammaisten henkilöiden asemaa ja vahvistaakseen heidän itsemääräämisoikeuttaan. Näitä toimenpiteitä ovat muun muassa 1. huhtikuuta 2024 voimaan tulleet mielenterveyslain ja hallinto-oikeuslain muutokset, jotka antavat potilaille mahdollisuuden hakea muutosta tahdosta riippumatonta lääkettä koskeviin päätöksiin suoraan hallinto-oikeuksista. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut siitä, että

a) sopimusvaltion lainsäädäntö sallii tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisen ja tahdosta riippumattoman hoidon vammaisuuden perusteella;

b) psykiatrisissa laitoksissa käytetään psykososiaalisesti vammaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden hoidossa edelleen, joissain tapauksissa pitkäaikaisestikin, eristämistä, fyysistä ja kemiallista rajoittamista ja muita rajoittavia käytäntöjä ilman riittäviä menettelyllisiä takeita heidän oikeuksiensa ja etujensa takaamiseksi;

c) sopimusvaltio ei ole edistynyt riittävästi sellaisten tehokkaiden oikeussuojakeinojen käyttöön ottamisessa, joilla voitaisiin hakea muutosta päätöksiin tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon määräämisestä ja tahdosta riippumattomasta hoidosta;¹¹

d) sopimusvaltio ei ole kumonnut sterilöimislain (283/1970) 2 §:ää, jonka nojalla psykososiaalisesti vammaisen tai kehitysvammaisen nainen, joka on vajaavaltainen tai jonka oikeustoimikelpoisuus on evätty ilman hänen suostumustaan, voidaan steriloida (2, 11 ja 16 artikla).¹²

31. Sopimusvaltion tulisi

a) harkita sellaisen lainsäädännön kumoamista, joka mahdollistaa henkilön vapauden riistämisen hänen vammaisuutensa perusteella ja sallii lääketieteelliset pakkotoimenpiteet, jotka kohdistuvat vammaisiin, erityisesti kehitysvammaisiin tai psykososiaalisesti vammaisiin, henkilöihin;

b) harkita psykososiaalisesti vammaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden, myös lasten, eristämisen lopettamista ja varmistaa, että rajoituskeinoja ja voimaa käytetään lainsäädäntöä noudattaen, asianmukaisessa ja tarkassa valvonnassa, mahdollisimman vähän aikaa, vain sen ollessa ehdottoman välttämätöntä ja oikeasuhteista sekä vasta viimesijaisena toimenpiteenä, pyrkien edelleen vähimmäistämään ja lopulta lopettamaan niiden käytön;

c) tutkia viipymättä, puolueettomasti ja perusteellisesti kaikki väitteet huonosta kohtelusta sekä julkisissa että yksityisissä terveydenhuollon laitoksissa, asettaa huonosta kohtelusta epäillyt

¹¹ CCPR/C/FIN/CO/7, kohdat 30 ja 31.

¹² CEDAW/C/FIN/CO/8, kohdat 21 (c) ja 22 (c).

henkilöt syytteeseen ja, jos heidät todetaan syyllisiksi, varmistaa, että heitä rangaistaan tekojensa vakavuuden mukaisesti, sekä tarjota huonon kohtelun uhreille tehokkaat oikeussuojakeinot ja antaa heille hyvitys;

d) jatkaa väkivallattomia ja pakkoon perustumattomia hoitomenetelmiä koskevan koulutuksen antamista säännöllisesti kaikelle terveydenhuoltohenkilöstölle ja muulle henkilöstölle, turvallisuushenkilöstö mukaan lukien;

e) harkita välittömiin toimiin ryhtymistä steriloidimislain 2 §:n kumoamiseksi ja tehokkaiden oikeussuojakeinojen tarjoamiseksi pakkosteriloinnin tai tahdosta riippumattoman steriloinnin kohteeksi joutuneille naisille.

Riippumaton kantelumekanismi

32. Komitea panee merkille, ettei viranhaltijoita tai muita virallisessa tehtävässä toimineita henkilöitä vastaan ole toistaiseksi nostettu syytteitä rikoslain 11 luvun 9 a §:ssä tarkoitetusta kidutuksesta. Komitea on kuitenkin huolestunut tiedoista, joiden mukaan sopimusvaltiolla ei edelleenkään ole tehokasta, saavutettavaa, riippumatonta ja luottamuksellista mekanismia huonoa kohtelua koskevien kantelujen vastaanottamista varten kaikissa paikoissa, joissa henkilöitä pidetään vapautensa menettäneinä (2, 13 ja 16 artikla).

33. Sopimusvaltion tulisi harkita riippumattoman, tehokkaan, luottamuksellisen ja saavutettavan kantelumekanismien perustamista kaikkiin paikkoihin, joissa henkilöitä pidetään vapautensa menettäneinä, mukaan lukien poliisin säilytystilat, turvapaikanhakijoiden säilönnötoyksiköt ja psykiatriset laitokset.

Hyvitys

34. Komitea on huolestunut tiedoista, joiden mukaan kidutusta kokeneiden kuntoutuspalveluja antaa pääasiassa kaksi kidutettujen kuntoutuskeskusta, jotka toimivat Helsingissä ja Oulussa sosiaali- ja terveyspalveluja tarjoavien kansalaisjärjestöjen alaisuudessa ilman rahoitusta valtion budjetista. Komitea on huolestunut siitä, että julkisen rahoituksen puuttuminen kidutettujen kuntoutuspalveluilta voi merkittäväällä tavalla vaarantaa niiden asianmukaisuuden ja jatkuvuuden. Lisäksi komitea pitää valitettavana, ettei sopimusvaltio ole edellisen määräaikaisraporttinsa käsittelyn jälkeen antanut tietoja hyvitys- ja korvaustoimenpiteistä, jotka sen tuomioistuimet ja muut valtion elimet ovat määränneet ja jotka on tosiasiallisesti suoritettu kidutuksen tai huonon kohtelun uhreille tai heidän omaisilleen. Komitea muistuttaa, että kuten sen yleiskommentissa nro 3 (2012) artiklan 14 täytäntöönpanosta todetaan, uhrit voivat muun muassa hakea ja saada välitöntä, oikeudenmukaista ja riittävää korvausta muun muassa tapauksissa, joihin liittyy sopimusvaltion siviilioikeudellinen vastuu (14 artikla).

35. Sopimusvaltion tulisi varmistaa, että kaikki kidutuksen ja huonon kohtelun uhrit saavat sekä lainsäädännön mukaan että käytännössä hyvityksen. Heille tulisi muun muassa antaa täytäntöönpanokelpoinen

oikeus oikeudenmukaiseen ja asianmukaiseen korvaukseen sekä tarvittavat varat mahdollisimman täysimittaiseen kuntoutumiseen. Tätä varten sopimusvaltion tulisi myöntää kidutettujen kuntoutuskeskuksille riittävät voimavarat, joilla varmistetaan tarjottavien palvelujen asianmukaisuus ja jatkuvuus. Sopimusvaltion tulisi koota ja jakaa ajantasaisia tilastoja niiden kidutuksen ja huonon kohtelun uhrien määristä, jotka ovat saaneet hyvityksen, mukaan lukien lääkinällinen tai psykososiaalinen kuntoutus ja korvaus, sekä kyseisen hyvityksen muodoista ja saavutetuista tuloksista.

Todisteiden hyödyntämiskielto

36. Komitea panee merkille, että oikeudenkäymiskaassa kielletään kiduttamalla saatujen todisteiden hyödyntäminen oikeudenkäynnissä. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, ettei tätä kieltoa ole nimenomaisesti ulotettu koskemaan muitakin huonon kohtelun muotoja. Komitea on edelleen huolestunut myös siitä, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentti mahdollistaa lainvastaisesti hankitun todisteen hyödyntämisen, jollei se vaarana oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista (2, 15 ja 16 artikla).

37. Komitea toistaa suosituksensa, jossa se kehottaa sopimusvaltiota harkitsemaan oikeudenkäymiskaaren muuttamista siten, että siinä kielletäisiin huonon kohtelun avulla saatujen todisteiden hyödyntäminen oikeudenkäynnissä ja siitä poistettaisiin säännökset, joilla annetaan tuomioistuimille harkintavalta päättää, hyödyntävätkö ne lainvastaisesti hankittuja todisteita yleissopimuksen vastaisesti.¹³

Viharikokset

38. Komitea panee merkille toimenpiteet, jotka sopimusvaltio on toteuttanut viharikosten torjumiseksi. Näitä toimenpiteitä ovat muun muassa rikoslain muutos, jolla säädettiin rangaistavaksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja sen törkeä tekemuoto ja määriteltiin niistä tuomittavat rangaistukset, sekä nettipoliisien toiminnan aloittaminen eri poliisiasemilla. Komitea on kuitenkin huolestunut merkittävästä rasistisin perustein tehtyjen viharikosten määrän kasvusta ja että vain suhteellisen harvat viharikokset ovat johtaneet syytetoimiin. Komitea panee huolestuneena merkille, että vihamieliset tunteet etnisiin tai uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvia kohtaan, kuten syntyperältään afrikkalaisia, romaneja, muslimeja sekä venäjän- ja ruotsinkielisiä kohtaan, ovat voimistuneet. Komitea on huolestunut myös siitä, että maahanmuuttajiin, pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin kohdistuvat väkivallanteot ovat lisääntyneet, ja panee huolestuneena merkille, että rasismiksi ja muukalaisvihaksi katsottava maahanmuuttajavastainen puhe on lisääntynyt poliitikkojen keskuudessa. Lisäksi komitea pitää valitettavana puutteellista tiedonkeruuta ja sitä, ettei sopimusvaltio ole antanut tietoja niiden toimintaperiaatteiden ja valistustoimien vaikutuksesta ja vaikuttavuudesta,

¹³ CAT/C/FIN/CO/7 ja CAT/C/FIN/CO/7/Corr.1, kohta 11.

joilla se on pyrkinyt vähentämään vihapuhetta ja viharikoksia (2 ja 16 artikla).¹⁴

39. Sopimusvaltion tulisi

a) kehottaa tekemään viharikoksista rikosilmoitus ja varmistaa, että viharikokset tutkitaan perusteellisesti, rikosentekijät asetetaan syytteeseen ja heitä rangaistaan ja uhreille tarjotaan tehokkaat oikeussuojakeinot;

b) antaa keskus- ja paikallishallinnon viranomaisille, lainvalvontaviranomaisille, tuomareille ja syyttäjille asianmukaista koulutusta vihapuheen ja viharikosten käsittelemisestä; joukkoviestinten työntekijöille olisi annettava asianmukaista koulutusta moninaisuuden hyväksymisen edistämiseksi;

c) tehostaa tietoisuuden lisäämistä koskevia toimiaan, joilla pyritään edistämään ihmisoikeuksien kunnioittamista ja moninaisuuden suvaitsemista käsittelemällä aina uudelleen ja poistamalla rotuun, etnisyyteen tai uskontoon perustuvia stereotyyppisiä ennakkoluuloja;

d) antaa seuraavassa raportissaan tilastotiedot viharikosten, niitä koskevien tuomioiden ja niiden tekijöille tuomittujen rangaistusten määrästä ja luonteesta sekä soveltuvien näiden rikosten uhreille mahdollisesti myönnettyä korvauksista.

Sukupuolittunut väkivalta

40. Komitea panee merkille eri toimenpiteet, joilla sopimusvaltio on pyrkinyt käsittelemään sukupuolittunutta väkivaltaa. Näitä toimenpiteitä ovat muun muassa rikoslain 20 luvun muutos, jonka johdosta raiskauksen määritelmä perustuu nyt suostumuksen puuttumiseen, naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma (2020–2023) ja Ahvenanmaan strategia lähisuuhdeväkivallan nollatoleranssista (2020–2030), auttavan puhelimen käyttöönotto sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun nimeäminen kansalliseksi naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijaksi. Komitea on kuitenkin huolestunut seuraavista seikoista:

a) Naisiin kohdistuu edelleen väkivaltaa, ja parisuhdeväkivaltaa esiintyy runsaasti;

b) saatujen tietojen mukaan parisuhdeväkivaltatapauksissa käytetään suhteettoman usein sovittelua;

c) raiskauksen määritelmä sisältää pelkästään erityisen valta-aseman vakavan väärinkäytön, kun taas muut valta-asemaa väärin käyttämällä tehdyt seksuaaliset teot määritellään seksuaaliseksi hyväksikäytöksi, jotka ovat lievemmin rangaistavia rikoksia;

d) raiskauksista ei useinkaan tehdä rikosilmoitusta, ja vain harvat tapaukset ovat johtaneet syytteeseen ja tuomioon;

¹⁴ CCPR/C/FIN/CO/7, kohdat 14 ja 15; ja CERD/C/FIN/CO/23, kohdat 10 ja 11.

e) naisiin kohdistuvan väkivallan uhreille ei ole riittävästi turvakoteja etenkin syrjäseuduilla ja maaseudulla;

f) pakkoavioliittoa ei ole nimenomaisesti säädetty erilliseksi rikokseksi rikoslaisissa.¹⁵

41. Sopimusvaltion tulisi kaksinkertaistaa pyrkimyksiään ehkäistä ja torjua kaikenlaista naisiin kohdistuvaa väkivaltaa muun muassa seuraavasti:

a) toteuttamalla tehokkaasti naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen toimeenpanosuunnitelmaa sekä antamalla yhdenvertaisuusvaltuutetulle ja naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle asianmukaiset henkilöstövoimavarat sekä tekniset ja taloudelliset resurssit, jotta ne voivat hoitaa tehtävänsä tehokkaasti;

b) ryhtymällä parisuhdeväkivaltatapauksissa ensisijaisesti syytetoimiin sovittelun sijasta ja varmistamalla, ettei näiden tapausten vieminen sovitteluun johda niiden esitutkinnan ja syytetoimien keskeyttämiseen;

c) harkitsemalla rikoslain seksuaalirikoksia koskevan 20 luvun muuttamista varmistaakseen, että kaikki suostumukseen perustumattomat seksuaaliset teot, joihin liittyy valta-aseman väärinkäyttöä, määritellään raiskaukseksi riippumatta siitä, katsotaanko valta-aseman väärinkäyttö vakavaksi;

d) varmistamalla, että se tutkii perusteellisesti kaiken sukupuolittuneen väkivallan, erityisesti tapaukset, joihin liittyy valtion viranomaisten tai muiden sellaisten tahojen toimia tai laiminlyöntejä, jotka toteuttavat yleissopimukseen perustuvaa sopimusvaltion kansainvälistä vastuuta, että väitetyt rikoksentekijät asetetaan syytteeseen ja tuomittuja rangaistaan asianmukaisesti ja että uhrit saavat hyvityksen, mukaan lukien asianmukainen korvaus;

e) toteuttamalla tarvittavat toimenpiteet, joilla kannustetaan uhreja tekemään rikosilmoituksia ja helpotetaan tätä sekä puututaan tehokkaasti niihin esteisiin, jotka saattavat estää naisia ilmoittamasta kokemastaan väkivallasta;

f) tarjoamalla sukupuolittuneen väkivallan uhreille turvallisia ja riittävästi rahoitettuja turvakoteja kaikkialla maassa, myös maaseudulla ja syrjäseuduilla;

g) säätämällä rikoslaisissa pakkoavioliiton rangaistavaksi erillisenä rikoksena.

Ihmiskauppa

42. Komitea panee merkille ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman (2021–2023) hyväksymisen ja ihmiskaupan uhrien kansallisen

¹⁵ CEDAW/C/FIN/CO/8, kohdat 21–24; ja CCPR/C/FIN/CO/7, kohdat 18 ja 19.

auttamisjärjestelmän työn sekä valtakunnallisen ihmiskaupan vastaisen poliisiverkoston perustamisen. Komitea on kuitenkin huolestunut seuraavista seikoista:

a) Saatujen tietojen mukaan sopimusvaltio on edelleen kohdemaana ihmiskaupassa, jossa naisia, miehiä ja lapsia kaupataan ulkomailta pakkotyötä ja seksuaalista hyväksikäyttöä varten;

b) saatujen tietojen mukaan vain harvat ihmiskauppatapaukset ovat johtaneet syytteisiin ja tuomioihin;

c) ulkomaalaislakia ei vielä ole muutettu siten, että sillä poistettaisiin riski ihmiskaupan uhrien uudelleenuhritumisesta sellaisten rikosten vuoksi, joita he ovat mahdollisesti tehneet ihmiskaupan kohteeksi joutumisensa yhteydessä tai sen johdosta (2, 12–14 ja 16 artikla).¹⁶

43. Sopimusvaltion tulisi jatkaa ja tehostaa pyrkimyksiään torjua ihmiskauppaa. Tässä yhteydessä sen tulisi

a) varmistaa voimassa olevan lainsäädännön tehokas täytäntöönpano sekä viipymättä, perusteellisesti ja tehokkaasti tutkia ihmiskauppatapaukset ja niihin liittyvät käytännöt, nostaa niistä syytteet ja rangaista niistä asianmukaisilla rangaistuksilla, varmistaen kaikkien tähän tarkoitukseen tarvittavien varojen kohdentamisen;

b) rohkaisee rikosilmoitusten tekemiseen ihmiskaupasta tiedottamalla haavoittuville yhteisöille ihmiskaupan riskeistä sekä kouluttaa tuomareita ja lainvalvontaviranomaisia, maahanmuuttohallinnon ja rajavartiolaitoksen viranhaltijoita tunnistamaan ihmiskaupan uhrit varhaisessa vaiheessa ja ohjaamaan heidät asianmukaisiin sosiaalipalveluihin ja oikeudellisiin palveluihin;

c) kiirehtiä ulkomaalaislain muuttamista varmistaakseen, ettei ihmiskaupan uhreja aseteta syytteeseen, etteivät he menetä vapauttaan eikä heitä rangaista sellaisten rikosten perusteella, joita he ovat mahdollisesti tehneet ihmiskaupan kohteeksi joutumisensa yhteydessä tai sen johdosta;

d) varmistaa ihmiskaupan uhrien asianmukainen suojelu ja tukeminen muun muassa perustamalla erillisiä, hyvin varustettuja turvakoteja, joissa on koulutettu henkilökunta vastaamassa ihmiskaupan uhrien erityisiin tarpeisiin ja huolenaiheisiin; lisäksi olisi tehostettava pitkän aikavälin toimenpiteitä ihmiskaupan uhrien uudelleenkotouttamiseksi yhteiskuntaan ja varmistettava, että he saavat hyvityksen, mukaan lukien asianmukainen korvaus.

Trans- ja intersukupuoliset henkilöt

44. Komitea panee merkille sopimusvaltion säätämän lain sukupuolen vahvistamisesta, jolla kumotaan vaatimukset lääketieteellisistä tutkimuksista ja steriloinnista, sekä Ahvenanmaan toimintaohjelman lesbo-, homo- ja biseksuaalisten sekä trans- ja intersukupuolisten henkilöiden

¹⁶ CEDAW/C/FIN/CO/8, kohdat 25 ja 26.

yhdenvertaisten mahdollisuuksien saavuttamiseksi. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, etteivät sukupuolen vahvistamismenettelyyn tahtovat transsukupuoliset lapset välttämättä aina pääse siihen. Komitea on huolestunut myös tiedoista tapauksista, joissa intersukupuolisille lapsille on tehty tarpeettomia leikkauksia ja annettu muita elinikäisiin seurauksiin, kuten vakavaan kipuun ja kärsimykseen, johtavia lääketieteellisiä hoitoja ennen kuin he ovat saavuttaneet iän, jossa he pystyvät antamaan vapaan, ennakkollisen ja tietoon perustuvan suostumuksensa. Lisäksi komitea on huolestunut siitä, ettei intersukupuolisten lasten perheille ole annettu riittävästi tukea ja neuvontaa eivätkä uhrin ole saaneet riittävästi hyvitystä ja kuntoutusta (2 ja 16 artikla).¹⁷

45. Sopimusvaltion tulisi

a) harkita sukupuolen vahvistamismenettelyn mahdollisuuden ulottamista sellaisiin transsukupuolisiin lapsiin, jotka pystyvät riittävän ikänsä ja kypsyystasonsa perusteella tekemään itseään koskevia päätöksiä ja antamaan vapaan, ennakkollisen ja tietoon perustuvan suostumuksensa niiden kansainvälisten ihmisoikeusnormien ja -vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat lapsen oikeuksia, fyysisen ja henkisen koskemattomuuden kunnioittamista, ilmaisunvapautta, itsemääräämisoikeutta, oikeutta tulla kuulluksi ja oikeutta identiteettiin;

b) harkita säätävänsä lainsäädäntöä, jolla nimenomaisesti kielletään intersukupuolisten lasten kiireetön ja ei-välttämätön lääke- ja leikkaushoito ennen kuin he pystyvät riittävän ikä- ja kypsyystasonsa perusteella tekemään itseään koskevia päätöksiä ja antamaan vapaan, ennakkollisen ja tietoon perustuvan suostumuksensa;

c) varmistaa päätöksenteon riippumaton valvonta, jonka avulla voidaan varmistua siitä, että lääketieteellinen hoito sellaisten ominaisuuksiltaan intersukupuolisten lasten tapauksessa, jotka eivät pysty antamaan suostumustaan, on välttämätöntä ja kiireellistä ja että se on vähiten kajoava vaihtoehto;

d) antaa kiireetöntä ja ei-välttämätöntä hoitoa saaneille hyvitys, mukaan lukien asianmukainen korvaus ja kuntoutus, ja varmistaa, että kaikki intersukupuoliset lapset ja nuoret ja heidän perheensä saavat ammattimaisia neuvontapalveluja sekä psykologista ja sosiaalista tukea.

Toimenpiteet terrorismin torjumiseksi

46. Komitea tunnustaa sopimusvaltion tarpeen toteuttaa toimenpiteitä terrorismin riskin torjumiseksi muun muassa noudattamalla Kansallista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisytoimenpideohjelmia (2019–2023). Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että sopimusvaltion lainsäädäntö, toimintaperiaatteet ja käytännöt terrorismin torjumiseksi antavat edelleen mahdollisuuden rajoittaa liiaksi terroritekoihin osallistumisesta epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden oikeuksia, kuten oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oikeutta

¹⁷ CCPR/C/FIN/CO/7, kohdat 20 ja 21.

henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen. Komitea on huolestunut myös terrorismirikosten epämääräisestä määrittelystä rikoslaissa sekä siitä riskistä, että tällaisia säännöksiä saatetaan tulkita tarkoitushakuisesti.¹⁸ Komitea pitää valitettavana myös sitä, ettei sopimusvaltio ole antanut tietoja terrorismin vastaisen lainsäädännön perusteella tuomituista henkilöistä, niistä oikeusturvan takeista ja oikeussuojakeinoista, jotka terrorismin vastaisten toimenpiteiden kohteena olleilla henkilöillä on käytettävissään lainsäädännön mukaan ja käytännössä, sekä siitä, onko näitä asioita koskevien kansallisten ja kansainvälisten normien noudattamatta jättämisestä tehty kanteluja ja mihin tuloksiin tällaiset kantelut ovat johtaneet (2, 11, 12 ja 16 artikla).

47. Sopimusvaltion tulisi ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin varmistaakseen, että kansallinen terrorismin vastainen ja kansallista turvallisuutta koskeva lainsäädäntö, toimintaperiaatteet ja käytännöt ovat kaikilta osin yleissopimuksen mukaiset ja että kidutuksen ja huonon kohtelun sekä mielivaltaisen vapauden riistämisen varalta on olemassa asianmukaiset ja tehokkaat oikeusturvan takeet. Lisäksi sopimusvaltion tulisi tutkia viipymättä, puolueettomasti ja tehokkaasti kaikki väitteet terrorismin vastaisten toimenpiteiden yhteydessä tapahtuneista ihmisoikeusloukkauksista, kuten kidutuksesta ja huonosta kohtelusta, asettaa näistä loukkauksista vastuussa olevat syytteeseen ja rangaista heitä sekä varmistaa, että uhreilla on mahdollisuus käyttää tehokkaita oikeussuojakeinoja ja saada täysimääräinen hyvitys.

Koulutus

48. Komitea antaa tunnustusta sopimusvaltion pyrkimyksille kehittää ja antaa koulutusta ihmisoikeuksista, mukaan lukien yleissopimus ja ehdoton kidutuksen kielto, lainvalvontaviranomaisille, vankiloiden henkilöstölle, tuomareille, syyttäjille, maahanmuuttohallinnon viranhaltijoille, rajavartioiden ja puolustusvoimiin kuuluville. Komitea pitää kuitenkin valitettavana, ettei sopimusvaltio järjestä kattavaa ja jatkuvaa koulutusta tarkistetusta käsikirjasta kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen tutkimiseksi ja dokumentoimiseksi tehokkaasti (Istanbulin pöytäkirja) ja sen sisällöstä. Lisäksi komitea pitää valitettavana, että sopimusvaltio on antanut vain niukasti tietoja koulutuksesta, jota annetaan säännönmukaisesti ja erikseen järjestäen lastenhuoltolaitosten, valtion ylläpitämien sisäoppilaitosten ja psykiatristen laitosten henkilöstölle sekä oikeuslääkäreille ja muulle oikeuslääketieteen alan henkilöstölle, sekä mekanismeista, joilla arvioidaan koulutusohjelmien vaikuttavuutta (10 artikla).

49. Sopimusvaltion tulisi

a) kehittää edelleen pakollisia perus- ja täydennyskoulutusohjelmia varmistaakseen, että kaikki viranhaltijat, erityisesti lainvalvontaviranomaiset, vankiloiden henkilöstö, maahanmuuttohallinnon viranhaltijat, rajavartijat, sotilashenkilöstö,

¹⁸ Ibid., kohdat 10 ja 11.

vankiloiden terveydenhuoltohenkilöstö ja lastenhuoltolaitosten, valtion ylläpitämien sisäoppilaitosten ja psykiatristen laitosten henkilöstö, perehdytetään perusteellisesti yleissopimuksen määräyksiin, etenkin ehdottomaan kidutuksen kieltoon, ja että he ovat täysin tietoisia siitä, ettei loukkauksia suvaita ja että ne tutkitaan, niistä vastuussa olevat asetetaan syytteeseen ja tuomittuja rangaistaan asianmukaisesti;

b) varmistaa, että kaikki kyseeseen tuleva henkilöstö, kuten tuomarit, syyttäjät ja terveydenhuoltohenkilöstö, mukaan lukien oikeuslääketieteen asiantuntijat, koulutetaan erikseen tunnistamaan kidutus ja huono kohtelu sekä saattamaan tällaiset tapaukset toimivaltaisten tutkintaviranomaisten tutkittavaksi tarkistetun Istanbulin pöytäkirjan mukaisesti;

c) kehittää ja soveltaa menetelmiä, joilla arvioidaan koulutusohjelmien vaikuttavuutta pyrittäessä vähentämään kidutukseksi ja huonoksi kohteluksi katsottavia tapauksia ja varmistettaessa tällaisten tekojen tunnistaminen, dokumentointi ja tutkinta sekä niistä vastuussa olevien asettaminen syytteeseen.

Jatkotoimet

50. Komitea pyytää sopimusvaltiota antamaan 10. toukokuuta 2025 mennessä tiedot siitä, miten se on noudattanut komitean suosituksia oikeusturvan perustakeista, tutkintavankien pitämisestä poliisin tiloissa, turvapaikoista ja palautuskiellosta sekä viharikoksista (ks. 15. ja 17. kohta, 19. kohdan a alakohta ja 39. kohdan a alakohta edellä). Sopimusvaltiota pyydetään ilmoittamaan komitealle samassa yhteydessä suunnitelmistaan muiden näissä loppupäätelmissä annettujen suositusten täytäntöön panemiseksi tulevallla raportointikaudella.

Muut asiat

51. Sopimusvaltiota pyydetään jakamaan komitealle annettua raporttia ja näitä loppupäätelmiä laajalti asianmukaisilla kielillä virallisten verkkosivujen, joukkoviestinten ja kansalaisjärjestöjen välityksellä sekä ilmoittamaan komitealle tästä jakelutoiminnastaan.

52. Komitea pyytää sopimusvaltiota antamaan seuraavan, yhdeksännen, määräaikaisraporttinsa 10. toukokuuta 2028 mennessä. Tätä tarkoitusta varten, ja koska sopimusvaltio on suostunut antamaan raporttinsa komitealle yksinkertaistettua raportointimenettelyä noudattaen, komitea lähettää sopimusvaltiolle aikanaan ennen raportointia kysymysluettelon. Sopimusvaltion vastaukset luettelon kysymyksiin muodostavat sopimusvaltion yhdeksännen, yleissopimuksen 19 artiklassa tarkoitetun määräaikaisraportin.
